

завдяки логічно складеному матеріалу. Саме такий підхід сприятиме актуалізації навчально-пізнавальної, комунікативної, інформаційної, цілісно-сислової та інших компетенцій і значно поглиблюватиме загальнокультурні надбання старшокласників.

Література:

1. Атлас мира. – М.: Белли: Астрель: АСТ, 2006. – 191, [1] с.: карти.
2. Блїй Г. де, Муллер Пітер Географія: світи, регіони, концепти / Пер з англ.; Передмова та розділ «Україна» О. Шаблія. – К.: Либідь, 2004. – 740 с., іл..
3. Голиков А. П., Дейнека О. Г., Позднякова Л. О., Черномаз О. П. Економіка зарубіжних країн: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 464 с.
4. Економічна і соціальна географія світу: Навч. посібник / За ред. Кузика С.П. – Львів: Світ, 2003. – 672 с.
5. Економічна і соціальна географія України: Робочий зошит для практичних та семінарських занять. Навч. посібник Д.С. Мальчикова. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2008. – 104 с.
6. Коберник С. Г. та ін. Методика викладання географії в школі: Навчально-методичний посібник. – К.: Стафед-2, 2000. – 320 с.: іл., картосхеми.
7. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України: Підручник. – К.: Знання, 2005. – 511 с.
8. Масляк О. П., Олійник Я. Б., Степаненко А. В. Словник-довідник учня з економічно-соціальної географії світу. – Київ: Лібра, 1996. – 328 с.
9. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: підручник для студ. Географ. Спеціальностей вищих навч. закладів / О. Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2009. – 544 с.
10. <http://info-news.net.ru/news/energy>
11. <http://www.nauka-shop.com/mod/shop/productID/5856/>
12. http://revolution.allbest.ru/geography/00002041_0.html

ЛИЖЕНКОВА Н. Г.

ХАРАКТЕРИСТИКА АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ ГЕНІЧЕСЬКОГО РАЙОНУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Внаслідок різних видів господарської діяльності відбуваються певні зворотні чи незворотні, позитивні чи негативні зміни у природних ландшафтних комплексах чи окремих компонентах природних ландшафтів. Будівництво призводить до змін рельєфу, сільськогосподарське виробництво та ін. – до зміни рослинності і як наслідок – тваринного світу, створення ставків, каналів і водосховищ – до зарегулювання стоку і зміни гідрологічного режиму, мікроклімату і клімату і т.п. Внаслідок таких втручань відбуваються зміни властивостей природних ландшафтів і виникає особливий тип ландшафтних комплексів – антропогенні ландшафти.

У відповідності до визначення Географічної енциклопедії України [1, Т.3, с. 44.], під антропогенним ландшафтом розуміється ландшафт, змінений діяльністю людини внаслідок виконання нею соціально-економічних функцій з відповідною технологією природокористування. З усіх компонентів, що входять до складу природного ландшафту, найменші зміни відбуваються у геологічному фундаменті та загальних рисах клімату, а найбільші – у рослинному і тваринному світі, ґрунтах і мікрорельєфі.

До антропогенних ландшафтів відносяться господарські угіддя, транспортні магістралі, населені пункти, промислові споруди, антропогенні форми рельєфу та ін.

За ступенем змінності ландшафти поділяються на [1] змінні, порушені й перетворені ландшафти. Змінні – у яких відбулися зміни окремого чи окремих компонентів і морфологічної структури комплексу. Порушені – ті, що зазнали інтенсивного нераціонального господарського впливу, тобто вплив відбувся на більшість природних компонентів. У перетвореному ландшафті природні компоненти і зв'язки між ними змінні цілеспрямовано, на основі наукового обґрунтування системи інженерних, меліоративних, природоохоронних та організаційних заходів.

За соціально-економічними функціями розрізняють антропогенні ландшафти: міські, сільськогосподарські, лісогосподарські, водогосподарські, промислові, селітебні та рекреаційні [2].

У залежності від роду людської діяльності, що призводить до формування антропогенних ландшафтів, Ф.М. Мільков виділив вісім їх класів [2]:

- клас сільськогосподарських ландшафтів з підкласами польових, лучно-пасовищних, садових і змішаних;
- клас промислових з підкласами кар'єрних і відвальних, териконів, псевдокарсту;
- клас лінійно-дорожніх з підкласами залізничних, автомобільних, трубопровідних та ін;
- клас лісових антропогенних ландшафтів з лісокультурами і вторинними лісами на місці вирубок;
- клас рекреаційних ландшафтів з підкласами садово-паркових та ін.;
- клас селітебних з міським та сільським підкласами;
- клас белігеративних – від сторожових курганів та давніх захисних валів до сучасних вирв вибуху і траншей.

За генезисом антропогенні ландшафти поділяються на техногенні, підсічні, ріллеві, пірогенні, дигресійні (пасовищно-дигресійні і рекреаційно-дигресійні).

Розглянемо антропогенні ландшафти Генічеського району через призму класифікації за Ф.М. Мільковим.

Клас сільськогосподарських ландшафтів за площею посідає провідне місце у межах досліджуваної території, оскільки цьому сприяли природні умови території. Сільське господарство розвинене і спеціалізується на рослинництві зернового напрямку та тваринництві м'ясо-молочного напрямку. Головними культурами є озима пшениця і соняшник. Розвинуті баштанництво, овочівництво, садівництво. Загалом у районі налічується 6 приватних сільськогосподарських підприємств, 8 закритих акціонерних товариств, 14 товариств обмеженої відповідальності, 2 дослідні станції, 218 фермерських господарств. Основним підкласом є польовий, оскільки загальна площа сільськогосподарських угідь становить 168,5 тис.га, у тому числі рілля – 134,6 тис.га, з яких 29,6 тис.га – під зрошенням. Поля сівозмін розбиті переважно на прямокутники, обмежені лісосмугами. Другим підкласом є лучно-пасовищний, що підтверджується відповідними цифрами:

пасовища займають площу 7,3 тис.га, а сіножаті – 0,1 тис.га. клас садових і змішаних ландшафтів займає невелику площу.

Клас промислових ландшафтів у районі розвинений слабо. Він представлений 14 промисловими підприємствами, 10 з яких випускають продовольчі товари: переважно це підприємства харчової, легкої промисловості, будівельних матеріалів, машинобудування та металообробки: Генічеський хлібозавод, Генічеська харчосмакова фабрика, Новоолексіївський консервний завод, прядильно-ткацька фабрика, рибоконсервний, сироробний комбінати, Генічеський машинобудівний завод, завод залізобетонних виробів, типографія, Партизанський дослідний завод.

Клас лінійно-дорожніх ландшафтів. По території району Генічеського району пролягає найбільша автомобільна магістраль Москва-Сімферополь, таким чином сполучаючи його з Кримом, північними і східними районами України. З півночі на південь Генічеський район перетинає Придніпровська залізниця з вузловою станцією Новоолексівка та станціями Генічеськ, Партизани, Сокологірне, Салькове, Чонгар. У широтному напрямку район перетинає автомагістраль республіканського значення Генічеськ-Херсон-Одеса. Довжина шляхів з твердим покриттям складає 133 км, а загалом – 609,6 км.

Клас лісових антропогенних ландшафтів представлений виключно лісосмугами і лісово-парковими насадженнями. Лісосмуги продувної конструкції розміщені навколо сільськогосподарських полів, захищаючи їх від прояву вітрової ерозії. Лісосмуги непродувної конструкції висаджені по обидва боки від транспортних магістралей – залізниць та автомобільних. Науковим обґрунтуванням лісівництва на півдні України займається Присиваська агролісомеліоративна станція Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації, розміщена у с. Гайовому. У населених пунктах і навколо санаторіїв висаджені парки і сквери.

Клас водних антропогенних ландшафтів представлений ставками і зрошувальними каналами. У межах району створено 16 ставків загальною площею водного дзеркала 86 га. По території району пролягає зрошувально-обводнювальна мережа Каховської зрошувальної системи, що сприяє не тільки розвитку сільськогосподарського виробництва, а й викликає прояв несприятливих процесів, що екологічно негативно проявляється на стані довкілля. Відведення дренажних і поверхневих вод здійснюють по скидових каналах в акумулюючі ставки та водосховища, які використовують також для рибництва.

Клас рекреаційних ландшафтів Генічеського району представлений установами відпочинку та оздоровлення, розміщеними на азовському узбережжі (о.Бірючий, південне узбережжя району та узбережжя Арабатської стрілки) та затоки Сиваш на основі приморських пляжів та морських купань. Протяжність берегової смуги моря складає 146 км, а пляжів – 64 км. Рекреаційна ємність пляжів за норми 0,2 м/місце складає 320 тис. чол., а при нормі 0,5 м/місце – 128 тис. чол. [3, с. 23].

Оздоровчі організації сезонного функціонування для дорослих складають 54,2% загальної ємності (бази, будинки відпочинку,

пансіонати), а дітей – 32,7% (дитячі оздоровчі центри). На санаторно-лікувальні припадає 5,6%, туристські – 2,4%, спортивні – 0,7%.

Використання ярів, балок, території затоплюваних і підтоплюваних кіс, солончаків, піщаних і глинистих ґрунтів набуває великого значення як екологічно стабільних територій, які несуть дуже велике еколого-функціональне навантаження і не можуть максимально виконувати рекреаційну функцію. Нажаль, деякі студенти-дослідники роблять висновок про зворотнє [3].

Клас селітебних ландшафтів. Кількість населення Генічеського району складає близько 65 тис. чол., яке розміщується у малих і середніх населених пунктах. Серед 71 населеного пункту виділяється місто Генічеськ, с.м.т. Новоолексіївка і Партизани, 68 сільських населених пунктів. Населені пункти розміщені по території району порівняно рівномірно за винятком о.Бірючий та Арабатської стрілки. Система розселення характеризується наявністю великої кількості дрібних населених пунктів (до 500 жителів).

Клас белігеративних ландшафтів представлений залишками оборонних споруд, що збереглися з часів Другої світової війни після боїв за Перекопський перешийок. Переважно це окопи, вибухові вирви, фортифікаційні споруди (доти, дзоти). Сучасні белігеративні ландшафти на території району представлені військовим полігоном і військовими частинами.

Таким чином, природні і антропогенні ландшафти Генічеського району мають різні масштаби охоплення території в регіоні дослідження. Антропогенні ландшафти, на відміну від природних, характеризуються практично повсюдним поширенням (за винятком деяких островів Сивашу і прибережних зон) та своєю різноманітністю – від сільськогосподарських і селітебних до белігеративних ландшафтів. Найбільш поширеними у Генічеському районі є сільськогосподарські ландшафти.

Література:

1. Географічна енциклопедія України: В 3-х томах /Редкол.: О.М.Маринич та ін. – К.: Укр. Енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1989- 1993. – Т.1-3.
2. Кащенко А.В. Исследование территориальной структуры рекреационного хозяйства (на примере Херсонской области Генического района) / Дипломная работа. – Мелитополь, 2004. – 45 с.
3. Мильков Ф.Н. Общее землеведение. – М.: Высшая школа, 1990. – 335 с.

ЛОГВИНОВА І. О.

ОСНОВИ ПРОЕКТУВАННЯ І СТВОРЕННЯ ВОДООХОРОННИХ ЗОН І СМУГ

Одним з актуальних питань на півдні України є збереження і примноження гідроресурсного потенціалу території у зв'язку з гострою нестачею водних ресурсів через специфіку кліматичних умов. Крім того, важливим питанням є якість водних ресурсів як для споживання, так і в якості середовища для відпочинку. Вирішити ці завдання покликані водоохоронні ландшафтні системи – водоохоронні зони та прибережні захисні смуги.